

Martinus MALUŽINAS

Politechnika Koszalińska

ORCID: 0000-0002-2772-9534

Polityka zagraniczna prezydenta Litwy – Ginatautasa Nausėdy w latach 2019–2022. Kontynuacja czy zmiana?

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest analiza polityki zagranicznej prowadzonej przez prezydenta Republiki Litewskiej Gitanasa Nausėdę w latach 2019–2022 oraz próba oceny głównych kierunków jego działalności w tym aspekcie. Celem analizy jest odpowiedź na pytanie, czy prowadzona przez prezydenta Litwy polityka zagraniczna jest kontynuacją polityki jego poprzednika czy też zmianą obranych kierunków (a jeśli tak – to w jakim zakresie). Podstawą teoretyczną badań jest model Gustavssona, który opiera się na analizie różnych etapów zmian w polityce zagranicznej.

Słowa kluczowe: Nausėda, Grybauskaitė, prezydent, polityka zagraniczna, bezpieczeństwo, Litwa

Wstęp

Każdy z prezydentów Republiki Litewskiej – Valdas Adamkus Dalia Grybauskaitė czy Gitanas Nausėda – miał swoją indywidualną specyfikę zarządzania państwem. Valdas Adamkus kojarzy się – z integracją Litwy z Zachodem: z negocjacjami i przystąpieniem Litwy do struktur NATO oraz Unii Europejskiej. Dalia Grybauskaitė zasłynęła swoją postawą sprzeciwu wobec agresji rosyjskiej na Ukrainę, inicjowanie sankcji i retoryki antykremlowskiej oraz umacniania obecności NATO na Litwie.

Polityka zagraniczna to taki obszar działania, w którym od prezydenta Litwy najbardziej oczekiwana jest jego wyrazista obecność i aktywność. Tak samo ważne wydaje się posiadanie odpowiednich cech osobowości przez głowę państwa, jak i zaistniałe okoliczności lub wyzwania, które niejako kształtują nie tylko wizerunek polityka, ale także wskazują kierunki i obszary jego aktywności politycznej. Ponadto, jak pokazały lata 2009–2019, to właśnie wewnętrzne uwarunkowania polityczne (m.in.

słabość rządu centrolewicowego) i osobiste przywództwo aktora w polityce zagranicznej, zmieniły stosunki między litewskimi strukturami polityki zagranicznej, a w konsekwencji – centrum władzy w polityce zagranicznej przesunęło się w kierunku prezydencji (Janeliūnas, 2019, s. 1–2; Andriulevičiūtė, Lopata, 2015). Niewątpliwie jest, iż następcą Dalii Grybauskaitė będzie porównywany ze swoją poprzedniczką – również dlatego, że oboje startowali z podobnych pozycji: są ekonomistami z doświadczeniem w biurokracji czy świecie akademickim.

Pierwsze posunięcie prezydenta Nausėda w litewskiej polityce zagranicznej w 2019 r. pokazało chęć zdystansowania się od swojej poprzedniczki, – Dalii Grybauskaitė i skoncentrowanie się częściowo na nowych priorytetach geopolitycznych, zwłaszcza przez próbę rewizji stosunków dyplomatycznych na linii Wilno–Warszawa, koncentrując się przede wszystkim na wspólnych projektach w kwestii bezpieczeństwa regionu, infrastruktury czy energetyk. Priorytetami nowego prezydenta była także kontynuacja współpracy ze Stanami Zjednoczonymi i realizacji silnej agendy europejskiej. W latach 2019–2022 Nausėda wykorzystywał wyraźnie nadarżające się okazje do wpływania i kształtowania polityki zagranicznej Litwy. W pierwszych latach kadencji Nausėdy widoczne jest trzymanie kursu tradycyjnej litewskiej polityki zagranicznej (integracja z NATO, UE, wspieranie integracji euroatlantyckiej państw Europy Wschodniej m.in. Ukrainy, Mołdawii i Gruzji), dążenie do stabilizacji w regionie poprzez budowanie strategicznego sojuszu z Polską.

Prezydencja Nausėdy jest kontynuacją wieloletnich kierunków budowania bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej. Warto odnotować, że prezydencja Nausėdy przypadła w okresie kryzysu spowodowanego pandemią COVID-19, konfliktu na granicy litewsko-białoruskiej oraz rosyjskiej agresji na Ukrainę, jak również napięciem na linii Wilno–Pekin. Prezydent kontynuuje prowadzoną przez Grybauskaitė antykremłowską retorykę, w najostrzejszy sposób krytykując politykę Moskwy na arenie międzynarodowej, jednocześnie inicjując i domagając się sankcji wobec Białorusi i Rosji za inwazję na Ukrainę.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza przyczyn, treści i **stopień zmian** prowadzonej polityki zagranicznej przez prezydenta Gitanas Nausėdy w okresie 2019–2022. W niniejszej pracy podjęto próbę oceny kluczowych decyzji, jakie zostały przyjęte w polityce zagranicznej Republiki Litewskiej, jak również ocenę ich zmian, kierunku, co w efekcie umożliwiło poznanie stanowiska i priorytetów urzędującego pre-

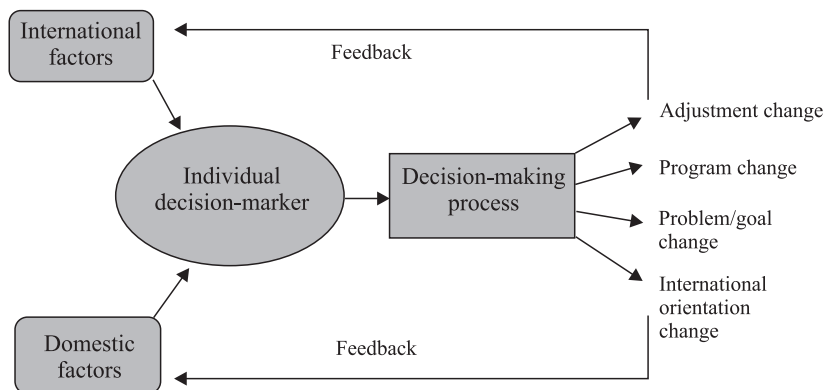
zydenta. Analizując kadencję urzędowania Nausėdy można spojrzeć na nią przez pryzmat zagadnienia ciągłości i zmiany w ramach litewskiej polityki zagranicznej. Taka perspektywa pozwoli na prześledzenie, które czynniki polityki pozostały niezmienione, a które zostały poddane korekcie, umożliwiając próbę analizy polityki zagranicznej Litwy w ciągu ostatnich czterech lat.

Podstawą teoretyczną oceny wybranych przypadków jest model Gustavssona, który zakłada istnienie różnych etapów zmian w polityce zagranicznej oraz **teoria *punctuated equilibrium*, która zakłada funkcjonowanie polityki według określonego modelu** (Baumgartner, Jones, 2003). Wykorzystanie autentycznych źródeł, takich jak: oficjalne oświadczenia, wystąpienia publiczne oraz wcześniej publikowane wywiady w prasie litewskiej lub zagranicznej umożliwi określenie stanowiska, postaw i wartości reprezentowanych przez prezydenta Nausėdy.

Ramy teoretyczne. Analiza zmian w polityce zagranicznej

Fenomen kontynuacji i zmiany w polityce zagranicznej stały się bardzo stymulującym intelektualnie wyzwaniem dla wielu badaczy i ekspertów. Skutkiem takiego stanu rzeczy jest pokaźna liczba badań pojawiających się w tej problematyce. Wielu współczesnych badaczy zastanawia się, jak można rejestrować oraz analizować zmiany (czyli różnice pomiędzy dwoma stanami) zachodzące w polityce zagranicznej danego państwa (Wordliczek, 2013; Janeliūnas, 2021; Hermann, 1990; Rosati, 1994; Gustavsson, 1999; Welchs, 2005; Blavoukos, Bourantonis, 2014; Hudson, Day, 2019). Precyzując, ocena zmian oznacza potrzebę odniesienia się do trzech aspektów rzeczywistości politycznej. Po pierwsze, genezy zmian (w kontekście zmiany nowej administracji prezydenta); po drugie, ich kontekstu (np. dotychczasowa polityka Republiki Litewskiej wobec wybranych zagadnień); po trzecie, wachlarzu możliwych do zastosowania instrumentów, środków (m.in. wola działania i posiadane zasoby). Każdy z trzech wymienionych czynników, należy traktować jako warunek konieczny, aczkolwiek niewystarczający do wdrożenia modyfikacji w prowadzonej polityce zagranicznej (Wordliczek, 2013). Z kolei Hermann (1990) analizując zmiany, podzielił je na cztery poziomy potencjalnych zmian w polityce: (1) skorygowana zmiana; (2) zmiana programu; (3) zmiana priorytetów (4) zmiana perspektywy lub orientacji międzynarodowej.

Gustavsson, tłumacząc zmiany zachodzące w polityce zagranicznej, opracował własny cykliczny model zmian, bazujący na interakcji struktur i aktorów stosunków międzynarodowych. W tym modelu nie znajdziemy jednej determinującej zmiennej niezależnej, bowiem zmieniające się struktury zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne mogą stanowić bezpośrednie źródło zmian, które dostarcza aktorom politycznym bodźca do reagowania i zapoczątkowania zmian w decyzjach i działaniach w sferze polityki zagranicznej. Ważne jest również odbieranie sygnałów płynących z zewnątrz, na które muszą natychmiast reagować poszczególni decydenci polityczni. Według Gustavssona każdy sygnał płynący z zewnątrz – może być również ograniczony różnymi czynnikami instytucjonalnymi. Z kolei w praktyce taki proces może skutkować zmianami w polityce zagranicznej – od nieznacznych (skorygowanych) do skrajnie głębokich (zmiany orientacji międzynarodowej). W efekcie, zmiany te mogą – ale nie muszą – oddziaływać na kształt struktury międzynarodowej lub wewnętrznej (Gustavsson, 1999, s. 84–85). Niniejsza perspektywa badawcza opiera się właśnie (podobnie jak badania Tomasa Janeliūnasa (Janeliūnas, 2021)) na modelu Gustavssona. Dzięki takiemu podejściu możliwe jest udzielenie odpowiedzi na pytanie badawcze, czy Nausėda jest kontynuatorem i spadkobiercą polityki Dali Grybauskaitė, czy raczej zmienił kierunki polityki Litwy.

Rycina 1. Dynamika zmian polityki zagranicznej (przerysowane przez autora z Gustavssona 1999, rycina 2, licencja nr 4986361385885)

Koncepcja Gustavssona bazuje się na tradycyjnym uogólnieniu, na podstawie którego zarówno struktura, jak i decydenci polityczni powin-

ni być analizowani i oceniani w jednakowym stopniu, natomiast żadna struktura/kategoria nie może być rozstrzygająca. Jak zauważa Giddens, jeden z głównych założycieli „teorii struktury”, iż w interakcji aktorzy polityczni i struktury nie sprzeciwiają się, lecz uzupełniają się nawzajem (Giddens, 1986). Z tego względu możemy to określić jako pewien system wzajemnych powiązań i zależności między strukturami, które oddziałują na ludzkie zachowania a ludźmi, którzy tworzą i odtwarzają te struktury (Sewell, 1992, s. 4). Carlsnaes zwraca m.in. uwagę na wzajemne zależności występujące pomiędzy aktorami politycznymi a strukturą.

Jak twierdzi Carlsnaes (2007), każde państwo stanowi podstrukturę podstawowej struktury politycznej współczesnego świata i najważniejszy element systemu międzynarodowego. Jednak istnieje pewne ryzyko, zwłaszcza w przypadku zbyt dużego polegania na podejściu wyłącznie aktorów politycznych, pomniejszając tym samym znaczenie czynników strukturalnych, które, jak można założyć w odniesieniu do małych państw, są szczególnie ograniczające pod względem dostępnych zasobów, wyborów i decyzji politycznych (Carlsnaes, 1994, s. 287).

Inni badacze stosunków międzynarodowych podkreślają rolę i znaczenie decyzji politycznych podejmowanych przez aktorów politycznych w wysoko zhierarchizowanych strukturach władzy. Taka perspektywa badawcza problemu kładzie szczególny akcent na teorię zorientowaną na indywidualnych decydentach traktowanych jako podmioty badań, a nie na państwach (Hudson, Day, 2019, s. 4). Jeden z przedstawicieli tego nurtu – Hudson, twierdzi, iż państwa nie są podmiotami, ponieważ państwa są abstrakcją, nie przedstawiają otaczającej nas rzeczywistości, a zatem nie mają sprawczości (Hudson, 2005, s. 2). Zdaniem Hudsona, tylko ludzie kształtują rzeczywistość i mogą być autentycznymi aktorami stosunków międzynarodowych i to ich sprawczość jest źródłem wszelkiej polityki międzynarodowej oraz wszystkich zachodzących w niej zmian.

Warto odnotować, że zwraca się także szczególną uwagę na cechy posiadane przez przywódców politycznych. Te atrybuty indywidualne mogą wyjaśniać zachowanie poszczególnych przywódców i ich decyzje w polityce zagranicznej w perspektywie poznawczo-behawioralnej. Przyjęcie takiej perspektywy, umożliwi zastosowanie psychologii politycznej, którą proponuje wielu badaczy jako model wypełniający władzę z perspektywy krytycznej i umożliwiający przeanalizowanie procesu podejmowania decyzji przez przywódców politycznych z perspektywy ich cech, przekonań i postaw, stylu przywództwa (Holsti, 1967; de Rivera, 1968; Axelrod, 1976; Verba, 1969). W tym kontekście istotne jest spoj-

rzenie na psychologiczne uwarunkowania przywództwa politycznego, osobowość polityczną i jej wpływ na decyzje (Herman, 1977, 1980, 1986, 2005). Kategoria osobowości politycznej jest jedną z ważnych, ale najmniej znanych w naukach politycznych. Istnieje wiele cech, które wpływają na postrzeganie przywódcy politycznego w kontekście podejmowanych przez niego decyzji: osobowość, wiek, stan zdrowia, płeć, postawa wewnętrzna, wartości, przekonania i motywacje, itp. Można powiedzieć, że zachowania konkretnego przywódcy motywowane są dziedzictwem genetycznym, siłą biologiczną i psychologiczną (Metryka, 2012).

Na przestrzeni kilkudziesięciu lat wiele szkół psychologicznych, jak również wielu pokrewnych dyscyplin wypracowało różne modele w psychologii politycznej (Parisi, 2008). Na uwagę zasługuje sześć najważniejszych modeli psychologii politycznej:

- 1) model liberacjonista – zakładający, że do zjawisk politycznych należy podchodzić w oparciu o poszukiwanie zmian zachodzących w społeczeństwie;
- 2) psychopolityka psychologii zbiorowej – jej model proponuje analizowanie zjawisk politycznych jako systemów ekspresji i interpretacji rzeczywistości;
- 3) Model retoryczno-dyskursywny – proponuje analizować przyczyny, uzasadnienia, przyczyny i skutki zachowań politycznych;
- 4) model psychohistoryczny – czynnik historyczny jest niewrażliwy do wyjaśnienia i zrozumienia procesów politycznych jednostek i społeczeństw;
- 5) model racjonalistyczny – każde działania polityczne powstają ze świadomych motywacji, z procesów komparastycznych, ewolucji i podejmowania decyzji;
- 6) model materialistyczny – punktem wyjścia jest to, iż fakty historyczne mają zasadniczą rolę dla wyjaśnienia i zrozumienia zjawisk oraz procesów politycznych.

Jeżeli chodzi o poszukiwanie holistycznego modelu, który obejmowałby całościowy wymiar interpretacji teorii strukturalnych oraz koncepcje zachowań i działań poszczególnych aktorów politycznych – taką perspektywą może być teoria neoklasycznego realizmu. Przedstawiciele tego nurtu uznają, że kształt polityki zagranicznej poszczególnego państwa zależy w szczególności od jego pozycji w systemie międzynarodowym, a jego potencjał działania (i realizowane funkcje) wynikają z posiadanych przez niego możliwości (Rose, 1998). Pozostają jednak świadomi pewnego faktu, iż wpływ miejsca zajmowanego w systemie międzyna-

dowym na kształt polityki zagranicznej państwa nie jest aż tak wyraźny, jak wskazywał Waltz (Waltz, 2010). Presje systemu są bowiem na podstawie realistów neoklasycznych, przeobrażane przez zmienne interweniujące ulokowane już na poziomie samego państwa. Zasadniczym i podstawowym założeniem realizmu neoklasycznego jest przeświadczenie, iż zmienne z poziomu państwa wpływają na skuteczność, z jaką państwa (elementy systemu) odpowiadają i reagują na bodźce z systemu międzynarodowego (Kozub-Karkut, 2014, s. 44). Przywódcy mają (choć nie zawsze) swobodę wyboru spośród różnych strategii działania oraz wybór konkretnej wizji polityki zagranicznej (Sterling-Folker, 1997, s. 7). Tymczasem Morin i Piquin zwracają uwagę, iż relacje międzynarodowe w zachowaniu zaczynają się z innego kierunku i łączą aktorów politycznych ze strukturą, ilustrując, że emocje i elementy psychologiczne kreują przekonania i postawy przywódców politycznych na temat funkcjonowania systemu międzynarodowego, wracając jednocześnie do zaznaczonej na początku tekstu perspektywy psychologii politycznej (Morin, Piquin, 2018, s. 330).

Analizując implementację wybranych decyzji w ramach polityki zagranicznej Nausėdy wyraźnie uwidacznia się dynamikę jego czteroletniej prezydentury. Odpowiada to koncepcji Gustavssona, Giddensa oraz Parisi (szczególnie model racjonalistyczny), gdyż istnieje wzajemna interakcja pomiędzy aktorem politycznym a strukturą (lub elementami wewnętrznymi i zewnętrznymi). W przypadku polityki zagranicznej Republiki Litewskiej nieco trudniej jest dokonać oceny wpływu Nausėdy na strukturę, ale oddziaływanie struktury na aktora jest widoczne. Pozycja Nausėdy w niektórych zagadnieniach zmieniła się nieznacznie.

Kierunki litewskiej polityki zagranicznej

Badania sytuacji geopolitycznej na Litwie wskazują, że Litwa leży na granicy kontynentalnej strefy geostrategicznej tzw. heartland. Najsilniejszym państwem w tej strefie jest Rosja, która łatwo może wpływać na państwa bałtyckie ze względu na okoliczności historyczne. Dla Rosji wschodni Bałtyk jest naturalną barierą morską przed wpływami jej na państwa bałtyckie. Terytorium to dla Rosji może być również przyczółkiem do Europy Środkowej (Elman, 2003, s. 7). Stąd eksperci i badacze stosunków międzynarodowych na Litwie i za granicą są bardziej skoncentrowani na środowisku zewnętrznym niż na wewnętrznych aspektach

kreujących litewską politykę zagraniczną. W większości artykułów naukowych i monografii zostały poświęcone analizie zagrożeń zewnętrznych, w głównej mierze rosyjskiej polityki zagranicznej, koncentrując się na aspektach bezpieczeństwa państwa, interesach litewskich elit politycznych od relacji bilateralnych po politykę transatlantycką. Janeliūnas zauważa (Janeliūnas, 2019, s. 10), że do chwili obecnej mniej uwagi badacze poświęcają tzw. „czarnej skrzynce” litewskiej polityki zagranicznej. Chodzi m.in. o procesy podejmowania decyzji oraz relacji zachodzących pomiędzy różnymi elitami politycznymi i interesariuszami krajowymi, które oddziałują na nią. W kontekście powyższego warto kontynuować dalszą analizę niektórych aspektów zaproponowanych przez Janeliūnasa.

Wielu badaczy zajmowało się podobną tematyką. Warto zwrócić uwagę na prace Nekrašasa (2004), Šleivytė (2009), Vilpišauskasa (2013), w których autorzy omawiają czynniki strukturalne lub systemowe kreujące litewską politykę zagraniczną. Należy również wymienić prace Jonavičiusa (2006), Paulauskasa i Statkusa (2006), którzy skupiają się na analizie konkretnego problemu politycznego, próbując go wyjaśnić z perspektywy geopolitycznej i interesu narodowego. Znaleźć można także w pracach Miniotaitė (2003), oraz Berga i Ehina (2009), dotyczące analizy litewskiej polityki zagranicznej i jej ewolucji w perspektywie czynników strukturalnych oraz tożsamościowych inspirowane teoriami konstruktywistycznymi, takimi jak m.in. sekurytyzacja lub konstruowanie tożsamości. Wizje polityki zagranicznej poszczególnych prezydentów litewskich poruszają w swej pracy Janeliūnas (2019), Laurinavičius, Sirutavičius, Lopata (2009), Nekrašas (2009). Kilku badaczy, jak Gričius, K. Paulauskas (2004), Motieka, Statkus, Daniliauskas (2004), Paulauskas (2006) oraz Lopata i Statkus (2005), podjęło próby omówienia litewskiej polityki zagranicznej z perspektywy bezpieczeństwa i potencjalnych zagrożeń ze strony Rosji. Ta ostatnia perspektywa badań dość trafnie i słusznie nakreśla podstawowe kierunki litewskiej polityki zagranicznej oraz pomaga zidentyfikować problemy, z jakimi zmagają się i zmagają do rozwiązania litewskie elity polityczne. Niniejsza praca dotyczy jednak analizy litewskiej polityki zagranicznej wobec sąsiedztwa wschodniego (zachodniego) i porównanie zmian w pozycji i polityce Republiki Litewskiej wobec jej wschodnich sąsiadów w latach 2019–2022. W artykule zauważa się, że prezydent Nausėda był w stanie zrealizować swoje – przewidywaną rolę w praktyce. Pewne zmiany dokonane przez obecnego prezydenta wynikają z czynników strukturalnych i rozumienia – podobne jak jego poprzednik – roli narodowej (Kolaja, Ivanauskas, 2015).

Zmiany w polityce zagranicznej Litwy

Po objęciu urzędu w 2019 r. przez Nausėdę, wielu ekspertów uważało, iż nowo wybrany prezydent, którego pozycję osłabiał brak większego doświadczenia politycznego, szczególnie w polityce zagranicznej oraz zaplecza politycznego w postaci popierającej go partii priorytety polityki zagranicznej zostaną utrzymane. Były również głosy, iż nowo wybrany prezydent może wstrzymać się z określeniem priorytetów swojej prezydentury do czasu wyłonienia się nowej większości po przyszłorocznych wyborach sejmowych. Jednak już w pierwszych dniach objęcia urzędu Nausėda obrał jasno sformułowaną strategię polityki zagranicznej, kierując się własnymi wartościami i obierając swoje kierunki działania. Priorytety prezydenta miały zawierać dziesięć najważniejszych punktów:

- 1) **dalsza implementacja zachodnich wartości:** zachodni styl życia, gospodarka rynkowa;
- 2) **centralizacja UE:** poparcie dla projektów federalizacji i centralizacji UE;
- 3) **tarcza NATO:** zaangażowanie NATO na Litwie, wzrost wydatków na obronę narodową jako procent PKB;
- 4) **dialog z Białorusią i Rosją:** podjęcia próby nawiązania współpracy gospodarczej i społeczno-kulturalnej;
- 5) **otwarte spojrzenie na Chiny:** możliwość nawiązania kontaktów handlowych dla rozwoju współpracy gospodarczej z Chinami;
- 6) **pierwsza wizyta w Polsce:** możliwość nawiązania dalszych relacji z Polską, zarówno z perspektywy bezpieczeństwa, jak i z uwagi na wspólne projekty energetyczne i logistyczne;
- 7) **format północnoeuropejski:** tworzenie formatu krajów bałtyckich i nordyckich, czyli potencjalna orientacja na kraje bałtyckie i nordyckie oraz strategiczne partnerstwo z Wielką Brytanią;
- 8) **integracja Ukrainy ze strukturami euroatlantyckimi:** Europejski plan dla Ukrainy. Według Nausėdy Litwa jest jednym z niewielu państw, które biorą tak daleko idącą odpowiedzialność i podejmują działanie, by wesprzeć Ukrainę;
- 9) **koncentracja na dyplomacji ekonomicznej:** zwiększenie udziału środków przeznaczonych na politykę zagraniczną, otwieranie przedstawicielstwa dla attaché handlowych;
- 10) **zmiana klimatu:** deklaracja poparcia dla inicjatywy UE na rzecz odpowiedzialnego zajęcia się zmianami klimatycznymi i ich przyczyn-

nami (m.in. utworzenia europejskiego banku klimatycznego) (Verslo Žinios, 2019).

Nowym tematem w litewskiej polityce zagranicznej była potencjalna orientacja na państwa bałtyckie, jak również Polskę i Ukrainę. Podstawowym celem nowego prezydenta było przede wszystkim zacieśnienie współpracy w regionie bałtyckim. Rozważano również możliwość rozwoju współpracy gospodarczej z Rosją. Nowy prezydent sprzeciwiał się utrzymaniu dwustronnych relacji z Rosją na wysokim szczeblu politycznym, uzasadniając to niewypełnianiem przez Moskwę zobowiązań międzynarodowych, w tym mińskich porozumień pokojowych. Popierał jednak rozwój stosunków w zakresie gospodarczym oraz społeczno-kulturowym, dostrzegając korzyści płynące z litewskiego eksportu do Rosji. Nausėda wyrażał przekonanie, że bliższe relacje Litwy z Polską mogą otworzyć nowe koalicje w ramach UE. Nausėda na początku swej kadencji podkreślał znaczenie stosunków na linii Wilno–Warszawa zarówno z perspektywy bezpieczeństwa, jak i ze względu na wspólne projekty energetyczne i logistyczne (Dudzińska, 2019, s. 4).

Pierwsza wizyta zagraniczna Nausėdy po inauguracji odbyła się 16 lipca 2019 r. w Warszawie. Wybór ten wyrażał chęć Nausėdy, by poświęcić więcej uwagi współpracy w ramach Trójmorza¹. Według prezydenta – Polska jest postrzegana jako najbliższy sąsiad i lider formatu Trójmorza. Ponadto Litwa ubiegała się wówczas o uzyskanie ostatecznej aprobaty Polski w jej dążeniu przystąpienia do Funduszu inwestycyjnego inicjatywy Trójmorza.

Dodać należy także, iż jednym z głównych priorytetów polityki zagranicznej prezydenta Nausėdy wobec Polski był rozwój infrastruktury – prezydent podkreślał wagę inwestycji transportowych, a mianowicie kolejowej Rail Baltica oraz drogowych Via Carpatia i Via Baltica, jak również trwającej już budowy interkolektora gazowego między Litwą a Polską (Bučys, 2021).

W odróżnieniu od swojej poprzedniczki Nausėda wyraźnie określił stosunki z Polską i priorytety dla polityki zagranicznej Litwy. Nausėda zwracał uwagę, iż Litwa ma szansę na zrealizowanie szeregu polsko-litewskich projektów m.in. w obszarze energetyki, infrastruktury, które mają wpływ na niezależność obu państw. Według prezydenta, Polska jest

¹ Trójmorze to międzynarodowa organizacja gospodarczo-polityczna, w której skład wchodzi Litwa, Polska, Łotwa, Estonia, Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry. Od 1 lutego 2021 r. Litwa stała się pełnoprawnym członkiem funduszu inwestycyjnego inicjatywy Trójmorza.

tym państwem, które umożliwiłoby Litwie ochronę interesów w NATO, UE i formacie Trójmorza (Dudzińska, 2019, s. 5). Symbolika pierwszych posunięć podejmowanych przez prezydenta zaznacza różnice w jego priorytetach w stosunku do Dali Grybauskaitė, która na początku swojej kadencji nie zwracała szczególnej uwagi na Polskę i Ukrainę. Warto przypomnieć, że była prezydent swoją prezydenturę rozpoczęła od prób poprawy strategicznych stosunków z Rosją i Białorusią.

Należy także zauważyć, iż jeszcze w trakcie kampanii wyborczej Nausėda deklarował chęć zacieśnienia współpracy w regionie bałtyckim, zapowiadając systematyczne spotkania przywódców trzech państw bałtyckich, a także koordynację współpracy na najwyższym szczeblu.

Jak zauważa ambasador Łotwy Indulis Berzins, w polityce zagranicznej Republiki Litewskiej nie utrwalił się do dziś kierunek w kierunku państw bałtyckich jako priorytet. Według Berzins, Litwa i Łotwa rywalizują w niektórych obszarach (m.in. tranzyt, logistyka), oba państwa mają odrębne plany rozwoju sił zbrojnych. Nieusuniętym problemem pozostaje także kwestia ustanowienia granic morskich (Balčiūnas, 2020). Z tego punktu widzenia trudno dostrzec taką jedność. Jeśli chodzi o stosunki z Estonią, to oba państwa łączy szereg wspólnych interesów, ale prawie wszystkie są uwarunkowane formatem regionu, UE czy NATO. Gritėnas natomiast zauważa, iż w wielu przypadkach relacje na linii Wilno–Tallin określane są nie bilateralne, lecz jako trójstronne w których uczestniczą wszystkie państwa bałtyckie. Współpraca bilateralna występuje tylko na płaszczyźnie interesów biznesowych lub prywatnych. Według Pukelisa, jeżeli odrzucić wspólną politykę UE i NATO oraz wspólnych decyzji państw bałtyckich, prawie nie ma relacji. Przyczyną tego stanu rzeczy jest to, iż w estońskiej polityce zagranicznej utrwalił się kierunek państw nordyckich (Gritėnas, 2017).

Jak jednak przyznaje Pukelis, z tych względów kwestia bezpieczeństwa stanowi jedną z zasadniczych potrzeb i strategicznych celów polityki zagranicznej państw bałtyckich, ukształtowanych natychmiast po odzyskaniu niepodległości (Gritėnas, 2017). Ten stały element polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw bałtyckich stanowił główną oś współpracy. W perspektywie roku 2022 należy zaznaczyć, że okres względnej słabej współpracy i neutralnych relacji pomiędzy państwami bałtyckimi przerwała agresywna polityka Putina wobec Ukrainy. Wydarzenia na Krymie i we wschodniej części Ukrainy wpłynęły na rekonceptualizację polityk narodowych Litwy, Łotwy i Estonii, szczególnie w aspekcie polityki obronnej. Powyższe wydarzenia znacząco wpłynęły

na postrzeganie bezpieczeństwa w regionie (Societal, 2016). Widoczną konsekwencją aneksji Krymu przez Rosję była próba zacieśnienia stosunków trójstronnych i zorientowanie na rozstrzyganie wspólnych problemów.

Jak zauważa były doradca prezydenta Laurynas Jonavicius, po agresji Moskwy na Ukrainę w 2014 r. Grybauskaitė i jej zespół poszukiwali jasnej i spójnej strategii polityki zagranicznej Litwy. Jedną z opcji było przyłączenie się do otwartej krytyki Rosji za aneksję Krymu i zaangażowanie jej w Donbasie (Janeliūnas, 2019, s. 12). Grybauskaitė stworzyła model bycia jednym z najostrzejszych krytyków Moskwy – także na arenie międzynarodowej. Prezydent zajęła skrajne stanowisko wśród przywódców UE, systematycznie ogłaszając Rosję jako zagrożenie dla całej Europy (Janeliūnas, 2019, s. 13), co wyróżniało ją od pozostałych przywódców państw bałtyckich. Obserwatorzy polityczni przyznali, iż dzięki takiej aktywności i znakomitej obecności w rozwiązaniu konfliktu na Ukrainie przez Grybauskaitė na arenie międzynarodowej Litwa stała się liderem wśród państw bałtyckich (Vilson, 2015, s. 66–7).

W przeciwieństwie do Grybauskaitė, Nausėda dostrzegał potrzebę zacieśnienia relacji trójstronnych na różnych obszarach. Z tego względu status lidera Litwy – wśród państw bałtyckich wydaje się – nie został utrzymany. Biorąc pod uwagę status Nausėdy jako „świeżaka” w UE i polityce międzynarodowej oraz brak doświadczenia w przywództwie politycznym – które nie pozwalają Litwie wyróżnić się na tle innych przywódców ani zaimponować państwom z grupy o wyższym statusie (m.in. w sytuacji pandemii COVID-19) (Park, Jakstaite-Confortola, 2021, s. 1298), Nausėda postanowił przyjąć rolę kolektywnego przywództwa.

Taki przyjęty model przywództwa sprzyja zacieśnieniu współpracy z państwami bałtyckimi oraz skutkuje przejściem na nowy poziom partnerstwa geostrategicznego. Efektem tego stały się regularne spotkania z liderami trzech państw bałtyckich, w tym z Polską oraz koordynowana współpraca w podejmowaniu najważniejszych decyzji dotyczących ich polityki zagranicznej. Po realizacji kluczowych projektów infrastruktury energetycznej z państwami bałtyckimi (np. UE zatwierdziła 170 mln euro na projekty synchronizacji państw bałtyckich z siecią energetyczną kontynentalnej Europy tj. rozbudowę i modernizację sieci energetycznych, poprawę bezpieczeństwa dostaw w regionie oraz desynchronizację z siecią rosyjską i białoruską (Kozłowski, 2022) lub uruchomienie Nowego Interkonektora gazowego Polska–Litwa, tj. połączenie gazociągowe Polska–Litwa, który zapewnia bezpieczeństwo dostaw gazu do państw bałtyckich

(Gaz system, 2020)), które przyczyniają się również do poprawy bezpieczeństwa energetycznego Litwy. Stanowiąc jednocześnie pragmatyczne interesy, przekształcające się w większą tożsamość bazującą na podejściu, która jest potrzebna do bardziej intensywnego partnerstwa w różnych kwestiach tzw. miękkiej polityki – w kontekście obecnych wydarzeń geopolitycznych. Jak zauważa Joanna Hyndle-Hussein, dzięki kolektywnemu podejściu propagowanemu przez Nausėda nowa strategia współpracy pozwoliła przełamać nieufność bałtyckich partnerów, gdyż rozbieżne interesy gospodarcze i konkurencja za prezydentury Grybauskaitė ograniczały efektywność tej współpracy (Hyndle-Hussein, 2019).

Polityka wschodnia

Dążenie do pragmatycznych stosunków z Rosją i Białorusią stało się relatywnie stałym i powtarzającym się elementem w litewskiej polityce zagranicznej. Jeszcze w trakcie swojej kampanii wyborczej Nausėda opowiadał się za możliwością nawiązania dialogu z Mińskiem i Moskwą. Po objęciu urzędu, Nausėda w listopadzie 2019 r. zwołał szefów organów Sejmu, a także przywódców partii politycznych i ugrupowań parlamentarnych do nieformalnych konsultacji w najistotniejszych kwestiach litewskiej polityki zagranicznej. Ten cel polityki zagranicznej nie oznaczał zmiany orientacji i był raczej krótkotrwały. Jak przyznała szefowa polityki zagranicznej i doradca prezydenta Asta Skaisgirytė, w odniesieniu do Białorusi Nausėda był otwarty na dialog na różnych szczeblach, ale nie na wysokim szczeblu politycznym, warunkując to łamaniem prawa człowieka oraz stosunkiem do budowania elektrowni atomowej w Astrawie². Zupełnie inne stanowisko zajął Minister Spraw Zagranicznych Linas Linkevičius, który stwierdził, iż od czasu prezydentury Grybauskaitė na Białorusi nic się zasadniczo nie zmieniło, ale według niego zmieniło się środowisko międzynarodowe. Podobne stanowisko zajęli politycy ugrupowań parlamentarnych, zwłaszcza opozycyjna frakcja Związek Ojczyzny – Litewskiej Chrześcijańskiej Demokracji, która nie widziała podstaw do dialogu. Tymczasem główny doradca prezydenta, wypowiadając się w kwestii elektrowni atomowej w Astrawie, stwierdził, iż stanowisko prezydenta nie uległo zmianie, że w aspekcie bezpieczeństwa nie może być kompromisu, natomiast zdaniem

² Według oficjalnej opinii litewskiego rządu, budowa elektrowni przy granicy litewsko-białoruskiej jest prowadzona z naruszeniem wszelkich norm, zasad i międzynarodowych standardów.

prezydenta dialog z Litwą jak najbardziej może pomóc temu krajowi i litewskim interesom narodowym (Plikūnė, 2019).

Jak pokazują wywiady z Nausėdą i jego doradcami, w wielu przypadkach prezydent kierował się bardziej intuicyjnym niż strategicznym wyborem priorytetów polityki zagranicznej. Chęć bycia odmiennym od swojego poprzednika, jest też próbą pokazania, iż Nausėda nie będzie tylko kontynuatorem polityki zagranicznej Grybauskaitė, ale będzie ją kreował, która wyróżniałaby się znacznie pragmatycznością zastosowanych rozwiązań, jak również stylu prowadzenia polityki, który może być mniej konfrontacyjny w stosunku do Białorusi i Rosji niż za prezydentury Grybauskaitė.

Kryzys polityczny na Białorusi po sfałszowanych wyborach prezydenckich, nasilający od sierpnia 2020 r., a później kryzys migracyjny na granicy z Białorusią oraz inwazja Rosji na Ukrainę skutkowało definitywnym zerwaniem stosunków dyplomatycznych z tymi państwami. Zainicjowana próba dialogu, która cechowała się pragmatyzmem Nausėdy zakończyła się niepowodzeniem. Wydarzenie z ostatnich lat zmusiły również Nausėdę, by zdecydował się – podobnie jak jego poprzednik – na otwartą krytykę wobec Mińska i Moskwy. Jednocześnie jego działania stały się coraz bardziej widoczne i intensywne. Prezydent wsparł opozycję reżimu Łukaszenki i okazał się jednym z głównych orędowników demokracji Białorusi, a w stosunku do władz Białorusi stał się jednym z największym zwolenników ostrych sankcji (Kalinskas, 2021). Jego inicjatywa zmobilizowała także państwa regionu, szczególnie przywódców Łotwy i Estonii, do podejmowania wspólnych wysiłków na rzecz wzmocnienia odporności państw w obliczu zagrożeń w bardziej skuteczny i skoordynowany sposób, m.in. państwa bałtyckie stworzyły wspólną listę białoruskich urzędników objętych sankcjami, wspólne poparcie dla decyzji Polski o uruchomieniu artykułu 4. Sojuszu Północnoatlantyckiego lub wspólne pozyskanie systemu raketowego. Takie zabiegi przyczyniły się do wprowadzenia unijnych sankcji na Białoruś w 2020 r. (Raś, 2020, s. 1–2). Według Gaučaitė, Nausėda od dnia wyborów prezydenckich na Białorusi aktywnie działał na rzecz tego, fałszerstwa wyborczego i hybrydowe ataki reżimu Łukaszenki przeciwko Litwie zwróciły uwagę społeczności międzynarodowej. Przyczynienie się do nałożenia sankcji na Mińsk uznaje się za jeden z największych sukcesów w karierze politycznej Nausėdy (Gaučaitė, 2020).

Jeśli chodzi o państwa Partnerstwa Wschodniego (zwłaszcza Ukrainę i Mołdawię), Nausėda, kontynuował – podobnie jak jego poprzednik – wcześniejszą misję Litwy promowania zachodnich wartości i norm, jak

również wspierania integracji tych państw ze strukturami UE i NATO. Polityka zagraniczna i narzędzia wykorzystywane przez Nausėda różniły się jednak nieco od tych wykorzystanych przez poprzedniczkę.

Należy zauważyć, że Nausėda na początku swojej kadencji konsekwentnie wspierał Ukrainę, jak i krytykował ją, z uwagi na zbyt wolne tempo reform z powodu panującej korupcji (Verslo Žinios, 2019).

Styl Nausėdy różnił się od stylu Grybauskaitė. Zamiast starania się o uzyskanie większej widoczności i wpływu w UE, co było osobistą ambicją jego poprzednika, skupił się nie na indywidualnej, ale na kolektywnej tożsamości politycznej. Uświadomiono sobie, że orientacja w kierunku Partnerstwa Wschodniego stwarza warunki rozwijania współpracy, która stanowi kluczowy element polityki zagranicznej Litwy (Kuczyńska-Zonik, 2019, s. 2–6).

Odnotować należy, że w lipcu 2020 r. w Lublinie został powołany Trójkąt Lubelski – nowa platforma współpracy między Litwą, Polską i Ukrainą. Najważniejszym rezultatem tej platformy miało być wspólne promowanie intensyfikacji współpracy w zakresie bezpieczeństwa, pogłębienie trójstronnych więzi wojskowych i obronnych poprzez wykorzystanie pełnego potencjału NATO i UE oraz dalszy rozwój współpracy gospodarczo-społecznej, jak również wzmocnienia Partnerstwa Wschodniego UE. W pierwszym spotkaniu Trójkąta Lubelskiego na najwyższym – prezydenckim – szczeblu, Nausėda podkreślał umacnianie kolektywnej zdolności rozwoju tej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony, gospodarki i energetyki (Regionu naujienos, 2021).

W grudniu 2020 r. w celu aktywniejszej współpracy w ramach Partnerstwa Wschodniego (zwłaszcza z Mołdawią), Nausėda utworzył koalicję siedmiu państw, aby wesprzeć demokratycznie wybranego prezydenta Mołdawii Mai Sandu. Najważniejszym rezultatem tej koalicji było złożenie deklaracji poparcia przez przywódców Litwy, Łotwy, Estonii, Polski, Czech, Rumunii i Słowacji dla inicjatyw Sandu zmierzających do integracji europejskiej i wzmocnienia wdrażania reform w Mołdawii bazujących na wartościach demokratycznych, wolnościach i rządach prawa (Prezidento komunikacijos grupė, 2020).

Podsumowując zmiany w polityce zagranicznej Litwy, można stwierdzić, że orientacja na rzecz Partnerstwa Wschodniego została utrzymana jako najważniejszy priorytet litewskiej polityki zagranicznej. Zmiana metody była jednak bardziej związana z agendą państwa regionu bałtyckiego i NATO. W tym zakresie większy akcent położono na cele bezpieczeństwa państw bałtyckich oraz Ukrainy. W tym kontekście można

zauważyć akcentowanie orientacji geopolitycznej Ukrainy czy Mołdawii. Nausėda często podkreślał, iż reakcja na zagrożenia w tych państwach powinna być regionalna (Drabczuk, 2021, s. 3).

Na kolejną ważną zmianę w podejściu Nausėdy wpłynęła inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 r. Od tego momentu Nausėda stworzył program bycia jednym z największych inicjatorów sankcji przeciwko Rosji i orędowników spraw Ukrainy nie tylko w regionie, ale na świecie. Nausėda przyjął najostrzejsze wobec Rosji stanowisko wśród przywódców światowych, wywierając regularną presję na sojuszników transatlantyckich w utrzymaniu twardego stanowiska wobec Rosji. Strategią Nausėdy jest powstrzymanie Rosji od dalszej eskalacji wojny na Ukrainie i powstrzymanie Putina od potencjalnej agresji na państwa bałtyckie. Strategia ta została oparta na koncepcji bycia pionierem w sankcjach i stygmatyzowaniu Rosji. Sankcje litewskie stały się kluczowym elementem działań i polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa państwa. Litwa stosuje je również jako element mobilizowania do zintegrowanego, kompleksowego podejścia państw regionu. Litwa jako pierwszy kraj w Europie wydała rosyjskiego ambasadora i jako pierwszy kraj UE całkowicie zrezygnowała z importu rosyjskiego gazu. Niezależność energetyczna Litwy i regionu stanowiła także ważny priorytet Nausėdy w litewskiej polityce zagranicznej. Nausėda zażądał wręcz, by kraje regionu bałtyckiego zrezygnowały z gazu rosyjskiego i otworzyły gazowy interkonektor. Cel ten został zrealizowany w 2022 r. Jak przyznał Nausėda: „jeszcze kilka lat temu mój kraj podjął decyzję, która dziś pozwala nam bezboleśnie zerwać więzi energetyczne z agresorem. Jeśli my możemy to zrobić, to reszta Europy też może” (Forsal.pl, 2022).

Analizując czteroletnią prezydenturę Nausėdy można stwierdzić, iż jego inicjatywy sukcesywnie mobilizują państwa tego regionu. Międzynarodowa rola Litwy wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę uległa wzmocnieniu.

Priorytety bezpieczeństwa a USA

Zasadniczo, w trakcie czteroletniej prezydentury Nausėdy Stany Zjednoczone pozostały jednym z głównych partnerów w dziedzinie bezpieczeństwa i stosunków gospodarczych. Z tego powodu nie zaobserwowano zmian w orientacji z USA. Analizując komunikację dyplomatyczną Nausėdy z USA również nie nastąpiły żadne istotne zmiany. Natomiast wielkie poruszenie na Litwie i jednym z punktów spornych między Wil-

nem i Waszyngtonem była reakcja Litwy w kwestii amerykańskiego uznania zwierzchnictwa Izraela nad Wzgórzami Golan. Jeszcze w trakcie kampanii prezydenckiej Nausėda negatywnie ocenił taką proizraelską decyzję Trumpa. Twierdząc, iż taka decyzja USA nie respektuje zasad poszanowania prawa międzynarodowego, zwracając się jednocześnie z apelem do rządu o potępienie decyzji Trumpa. Nausėda przekonywał również, że Litwa nie jest zobowiązana do wspierania USA w każdym przypadku (Jakučionis, 2019).

Wkrótce po objęciu urzędu Nausėda, będąc pod presją rządów Skvernelisa – podobnie jak jego poprzednik – zaczął ubiegać się o utrzymanie statusu sojusznika, który wykazuje bezwarunkową lojalność wobec USA, jednocześnie domagającego się odpowiedzialności i niezłomnego zaangażowania w bezpieczeństwo Litwy i regionu. Pierwszym rezultatem działania Nausėdy w tym kierunku było nawiązanie współpracy energetycznej z USA. Podczas swojej kadencji Nausėda unikał jakiegokolwiek krytyki w stronę Trumpa, ale wezwał prezydenta do większego zaangażowania militarnego w regionie bałtyckim.

Po objęciu urzędu przez Joe Bidena, Nausėda kontynuował budowanie lojalności Litwy wobec USA, domagając się jednocześnie zwrócenia jeszcze większej uwagi na bezpieczeństwo Litwy, zwłaszcza w polityce obronnej państwa (BNS, 2020). Jak twierdzi Girnius, Nausėda „bardziej popierał Bidena, bo obiecywał on ostrzejszą politykę wobec Rosji, bardziej konsekwentne wspieranie polityki NATO wobec państw bałtyckich” (Wilnoteka, 2020).

Z tego względu Nausėda postanowił publicznie zwiększyć presję na Bidena, aby kontynuował regionalne plany obronne NATO dla państw bałtyckich, poprzez dążenia do zwiększenia sił USA na Litwie i w państwach bałtyckich oraz wymuszenie deklaracji gwarantujących zwiększenie bezpieczeństwa dla państw bałtyckich (Radczenko, 2020). Był to bezprecedensowy styl komunikowania się z USA, charakterystyczny dla Grybauskaitė. W odróżnieniu natomiast od swojego poprzednika, Nausėda otwarcie demonstrował pogląd państw bałtyckich na to, jak powinny wyglądać relacje z USA. Ostatecznie w 2021 r. na szczycie NATO Biden oficjalnie potwierdził przywódcom trzech państw bałtyckich poparcie i determinację USA w przyczynianiu się do obrony w obliczu narastających napięć geopolitycznych na wschodniej flance NATO. Istotnym celem strategicznym Nausėdy w relacjach pomiędzy NATO/USA a Litwą było także to, aby na szczycie NATO w Brukseli zapadła decyzja o spotkaniu NATO 2023 r. na Litwie (BNS, 2021).

Jak twierdzi Girnius, spotykając się osobno z liderami państw bałtyckich Biden udowodnił, że jest gotów stanąć w obronie tych państw, że w razie konieczności zrobi krok do przodu. Spotkanie było ważne z punktu widzenia uspokojenia Litwy, Łotwy i Estonii.

Jak twierdzi główna doradczyni ds. zagranicznych prezydenta Nausėdy, Skaisgirytė, priorytetem i koncepcją strategiczną Nausėdy w relacjach z Bidenem jest dążenie do zwiększenia obecności sił USA na Litwie, jak i w państwach bałtyckich, co byłoby najlepszym i najbardziej znaczącym wyrazem zadbania o bezpieczeństwo naszego regionu” (Kurier Wileński, 2021).

Podobnie jak w latach 2019–2021 prezydent Nausėda otwarcie wzywał Bidena do zwrócenia większej uwagi na bezpieczeństwo państw bałtyckich poprzez rozmieszczenia sił zbrojnych USA na terytorium tych państw, zjednoczenie sił po drugiej stronie Atlantyku oraz uznanie dla suwerennej decyzji Ukrainy o ubieganie się o członkostwo w UE (TVP Wilno, 2022).

W marcu 2022 r. Prezydent Gitanas Nausėda twierdzi, że większość dodatkowych wojsk obiecanych przez Stany Zjednoczone Ameryki (USA) dotarła już na Litwę. Jednak według szefa państwa liczba ta ma w przyszłości jeszcze wzrosnąć, gdyż zagrożenie ze strony Rosji nie zniknie w nadchodzących latach” (TVP Wilno, 2022).

Można stwierdzić, iż trzyletnie sprawowania urzędu za prezydentury Trumpa i Bidena sposób i styl komunikacji z USA nie zmienił się znacząco. Natomiast po rosyjskiej inwazji na Ukrainę Nausėda utrzymał, a nawet zintensyfikował większy ton nacisku i żądań, podkreślając nie tylko potrzeby bezpieczeństwa państw bałtyckich, ale także potrzeby bezpieczeństwa państw Partnerstwa Wschodniego (zwłaszcza Ukrainy). Od początku 2022 r. wkładał cały wysiłek na rzecz budowania transatlantyckiej wspólnoty bezpieczeństwa, której filarem jest sojusz Północnoatlantycki. Stając się zdecydowanym orędownikiem bezpieczeństwa regionu bałtyckiego i Ukrainy.

Stosunki z Chinami

W czasie kadencji Grybauskaitė stosunki bilateralne z Chinami były najbardziej stabilne od wielu lat – zarówno w obszarze współpracy gospodarczej, jak i w zakresie stosunków politycznych. Można stwierdzić, że w okresie Grybauskaie Chiny pozostawały kluczowym sojusznikiem strategicznym i głównym partnerem handlowym Litwy. Podczas prezy-

dentury Nausėdy nastąpiła istotna zmiana w komunikacji z Chinami. Po otwarciu na Litwie w 2021 r. tajwańskiego przedstawicielstwa z nazwą „Tajwan” zamiast „Tajpej”, stosunki na linii Wilno–Pekin uległy znacznemu ochłodzeniu. Pekin wyraził zaniepokojenie, że nazwa przedstawicielstwa brzmi tak, jakby była to misja dyplomatyczna i oskarżyły litewski rząd o naruszanie zasady „jednych Chin”. W odpowiedzi reżim Chin odwołał swojego ambasadora z Litwy i obniżył rangę swojej misji dyplomatycznej w Wilnie (do poziomu przedstawicielstwa *charge d'affaires*). W rezultacie presji litewscy przedstawiciele dyplomatyczni w Pekinie zostali także zmuszeni do opuszczenia placówki. Spór dyplomatyczny dotknął również litewski biznes. Podjęte przez Chiny działania wobec Litwy miały bezprecedensowy charakter, a konflikt dyplomatyczny i konsekwencje ekonomiczne dla litewskich firm zwiększyły polaryzację litewskiej sceny politycznej. Wyrażna różnica dotyczyła prezydenta i rządu, odpowiedzialnych za politykę zagraniczną Litwy w kwestii nazwy utworzonego w Wilnie przedstawicielstwa Tajwanu (Kuczyńska-Zonik, Gołębiowska, 2022, s. 1). Nausėda stwierdził, że nazwa agendy nie została z nim skonsultowana i *de facto* decyzja o umożliwieniu otwarcia w Wilnie takiej placówki o nazwie Tajwan jest błędem. Pekin z zadowoleniem przyjął stanowisko prezydenta w tej sprawie, a Nausėda wezwał rząd kraju do poprawienia nazwy przedstawicielstwa Tajwanu, tak aby jego nazwa brzmiała jednakowo we wszystkich językach (Gelūnas, 2022).

Styl komunikacji rządu litewskiego z Pekinem zmienił się całkowicie po objęciu władzy przez Litewski Związek Ojczyzny – Chrześcijańska Demokracja. Jej lider Gabrielus Landsbergis zadeklarował nową ambitną politykę zagraniczną aktywnego prowadzenia dyplomacji opartej na wartościach demokratycznych w regionie i daleko poza nim – w Europie i na świecie (Eriksonas, 2021, s. 1). Konflikt z Pekinem od początku jest *de facto* postrzegany jako element strategii obozu rządzącego do budowania silnych relacji transatlantyckich. Działania litewskiego rządu wpisują się bowiem wprost w amerykańską politykę wspierania władz Tajwanu. Waszyngton szybko poparł Wilno w sporze z Pekinem, a amerykański sekretarz stanu Blinken zapewnił wręcz o „żelaznej solidarności” z Litwą doświadczającą chińskich retorsji. Równie szybko Waszyngton podjął działania mające na celu zrekompensowanie strat poniesionych przez gospodarkę litewską. Wymierna reakcja na chińską presję handlową na Litwie nastąpiła także ze strony władz Tajwanu, które zapowiedziały utworzenie specjalnego funduszu kredytowego o wartości 1 mld dolarów

na rzecz wspólnych przedsięwzięć ekonomicznych z Litwą (Kuczyńska-Zonik, Gołębiowska, 2022, s. 2). Pod koniec 2021 r. Litwa zaostrzyła politykę wobec Chin, rezygnując m.in. z udziału w inicjatywie 17+1 oraz zacieśniając stosunki z Tajwanem (Przychodniak, 2021, s. 2).

Od początku konfliktu z Pekinem Nausėda starał się balansować między Chinami a USA, nie stając po stronie krytyków Pekinu i oczekując od swojej administracji, by przedstawiono mu jasny plan wyjścia z kryzysu z Chinami. Natomiast nieugięta i zdecydowana polityka rządu Šimonytė kontynuuje dotychczasową politykę wobec reżimu w Pekinie w oparciu o prawa człowieka i wartości demokratyczne.

Styl komunikacji Nausėdy zmienił się całkowicie po rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Nausėda publicznie skrytykował Chiny za brak potępienia przez władze Pekinu rosyjskiej napaści na Ukrainę. W swoich publicznych wypowiedziach starał się podkreślić rolę Chin w wojnie na Ukrainie, wywierając jednocześnie presję na przywódców UE, aby te wymusiły na Chinach zajęcia konkretnego stanowiska (Jakubauskas, 2020).

Na postawę Nausėdy w zakresie relacji z Chinami wpłynęły zarówno czynniki o charakterze zewnętrznym, jak i wewnętrzne okoliczności, które zmusiły go do dalszego zwracania uwagi USA i UE na państwa bałtyckie. Powyższe działania pokazują, że Nausėda jest dość elastyczny w wyborze metod komunikacji osobistej i przywództwa, często bazując na spójności stanowisk jego i rządu w polityce zagranicznej państwa oraz zdolności komunikacji strategicznej z sojusznikami z NATO i UE. Większość jego wyborów wynikało ze zrozumienia interesów narodowych i potrzeby dostosowania się do okoliczności zewnętrznych. Ostatecznie więc w kontekście zmian w stosunkach z Chinami widać ewolucję w komunikacji i zmiany dostosowawcze. Jak twierdzi Gołębiowska, z punktu widzenia litewskiej polityki zagranicznej istotnym elementem tego konfliktu w perspektywie międzynarodowej pozostaną zagadnienia wizerunkowe. Dla przykładu: „The Economist” wymienił Litwę wśród kandydatów do „Państwa roku 2021” z uwagi na fakt opowiadania się za wartościami demokratycznymi, natomiast „Politico” określiło premiera Litwy Gabrieliusa Landsbergisa „pogromcą smoka” i umieściło wśród najbardziej wpływowych postaci europejskiej polityki (Kuczyńska-Zonik, Gołębiowska, 2022, s. 3). W rozmowie z „The Financial Times” prezydent Nausėda zapewnił, że Litwa nie podda się w sporze z Chinami i jest zdeterminowana, by bronić atakowanych wartości demokratycznych (Broga, 2022).

Stosunki z Polską

Od czasu objęcia urzędu przez Nausėdę stosunki bilateralne Litwy (w porównaniu z prezydenturą poprzedniczki) są najprawdopodobniej najbardziej intensywne z Polską (Raś, 2020, s. 2).

Nausėda w swoich oficjalnych wypowiedziach i wystąpieniach niejednokrotnie podkreślał, że Polska jest silnym partnerem Litwy, zarówno w UE, jak i w NATO. Pierwsze sygnały z Litwy, o tym że stosunki na linii Wilno–Warszawa mogą ulec znacznemu polepszeniu było złożenie przez Nausėdę pierwszej wizyty zagranicznej w Polsce. A po udanym spotkaniu z Andrzejem Dudą, Litwa jako pierwsza poparła powstanie w Polsce Fortu Trump. Media komentowały to jako świadectwo Nausėdy na próbę nawiązania bliskich relacji między Litwą a Polską. Tymczasem projekty strategiczne w dziedzinie energetyki, bezpieczeństwa i obrony oraz rozwoju infrastruktury nie osiągnęły tak szybkiego postępu, jak oficjalnie zakładano.

Na wybory i decyzje Nausėdy dotyczące budowania strategicznych relacji z Polską wpłynęły zachowania ówczesnego prezydenta Valdasas Adamkusa oraz plany obrony terytorialnej oraz współpracy gospodarczej, a także plany wspólnej pozycji regionu w UE. Można zauważyć, iż Nausėda odgrywa w tym zakresie rolę reaktywną – pierwsze impulsy i przedsięwzięcia są wynikiem jego inicjatywy. W pierwszym roku kadencji Nausėdy nastąpiła istotna zmiana w intensywności komunikacji z Polską. Nausėda zaczął przekształcać swoją pozycję w najbliższego sojusznika, który wykazuje bezwarunkową lojalność. Potwierdziła to reakcja Nausėdy, gdy w 2020 r. nie wziął udziału w obchodach 75. rocznicy wyzwolenia niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau w Jerozolimie, a hołd niemieckim ofiarom postanowił oddać w Polsce. Dowodem jego lojalności było także regularne unikanie bezpośredniej krytyki Warszawy oraz brak zgody Litwy na sankcje UE przeciwko Polsce w sporach o praworządność. Od początku sporu na linii Warszawa–Bruksela Nausėda ostrożnie balansował między UE a Polską, nie stając po stronie krytyków rządu polskiego, jak to robili inni przywódcy UE. Unijne uzgodnienia budżetowe zostały poparte przez litewski rząd. Natomiast Nausėda zapewnił, że Litwa wesprze Polskę w znalezieniu konsensusu.

Jak twierdzi Jasina, Polska i Litwa realizują obecnie wiele wspólnych projektów, często w ramach UE i NATO. Oba państwa wiąże szereg interesów w kilku strategicznych obszarach: bezpieczeństwo państwa

czy kwestie dostaw gazu (Jasina, 2019). Jak twierdzi litewski ambasador w Warszawie Eduardas Borisovas, im większa jest obecność wojsk amerykańskich w Polsce, tym bardziej wzmacnia bezpieczeństwo całego regionu (Przegląd Bałtycki, 2019). Jak twierdzą litewscy eksperci, na reorientację litewskiej polityki zagranicznej nie miały wpływu forsowanie przez niemiecki rząd projektu Nord Stream 2. Opór wobec gazuociągu był kolejnym elementem, który zbliżył Litwę z Polską.

Natomiast kamieniem milowym w zacieśnieniu relacji dwustronnych z Polską było podpisanie w 2022 r. przez Nausėdę ustawy o pisowni nie-litewskich nazwisk w litewskich dokumentach tożsamości, co stanowiło przełomową decyzję w sprawach postulatów polskiej mniejszości, gwarantującą wzmocnienie jej praw na Litwie. Kwestia ta stanowiła źródło wieloletnich konfliktów na linii Wilno–Warszawa (Verslo Žinios, 2022).

Te epizody pokazują, że Nausėda stara się być dość elastycznym w wyborze metod komunikacji osobistej i przywództwa, często opierając się na interesach narodowych i potrzebie dostosowania się do okoliczności zewnętrznych.

Wnioski

Zasadnicze zmiany i korekty w polityce zagranicznej Litwy w czasie kadencji Nausėdy podsumowano w tabeli 1. Warto zauważyć, że model zmiany polityki zagranicznej Gustavssona może dość dobrze wyjaśnić niektóre z zasadniczych odchyłeń od charakterystycznej postawy litewskiej. Jak zaznacza Gustavsson, opracowany przez jego model ma na celu dać pewien obraz w jak możliwym w szybkim czasie (Gustavsson, 1999, s. 86). W przypadku Republiki Litewskiej kryzys migracyjny jako hybrydowy atak ze strony białoruskiego reżimu w 2021 r., rosyjska agresja militarna na Ukrainę w 2022 r. czy kryzys cen energii w latach 2021–2022 skłonił Nausėdę do poszukiwania nowych kierunków w litewskiej polityce zagranicznej – co wyjaśnia poszukiwanie nowej drogi z państwami regionu, zwłaszcza z Polską. Bilateralny kryzys polityczny między Polską a UE oraz kryzys migracyjny na polsko-białoruskiej granicy otworzył także możliwość dla Nausėdy na zainicjowanie nowego celu Litwy – jeszcze większego zbliżenia się z Polską. Z drugiej strony wojna na Ukrainie (jako kryzys bezpieczeństwa zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i krajowym), doprowadziła do wzmocnionych wysiłków na rzecz ponownego zwrócenia uwagi USA i Polski na Litwę

i pozostałe państwa bałtyckie. W przypadku Polski był to nowy program (częściowo wzorowany na programie Adamkusa), natomiast w przypadku USA – Nausėda kontynuuje program Grybauskaitė, wspierający retorykę białego domu.

Tabela 1

**Charakterystyka zmian w polityce zagranicznej Republiki Litewskiej
w latach 2019–2022**

Kraj	Czynniki międzynarodowe	Czynniki krajowe	Rodzaj zmiany
Kraje bałtyckie 2019–2022	Zwiększone zagrożenia bezpieczeństwa ze strony Rosji i Białorusi	Silna orientacja pronijna i na kraje bałtyckie	Partnerstwo nowej jakości poprzez budowania przywództwa kolektywnego
Polska 2019–2021	Napięcie Polska–UE	Zapał skorzystania z okazji	Zmiana celu – partnerstwo nowej jakości z Polską
Polska 2021–2022	Zwiększone zagrożenia bezpieczeństwa ze strony Rosji i Białorusi	Odpowiedzialność rządu i prezydenta za interesy narodowe (bezpieczeństwo)	Priorytet gwarancji bezpieczeństwa
USA 2019–2020	Agresja Rosji na Ukrainie	Tradycyjna orientacja proamerykańska	Utrzymanie gwarancji bezpieczeństwa
USA 2021–2022	Zmiany w przywództwie w USA, inwazja Rosji na Ukrainę	Zwiększenia wymagania bezpieczeństwa	Priorytet zwiększenia gwarancji bezpieczeństwa
Partnerstwo Wschodnie 2019–2022	Proces stowarzyszenia UE i NATO	Odpowiedzialność za rolę Litwy w regionie	Wyższy priorytet agencji UE i lepsza harmonizacja interesów Litwy, Ukrainy, Łotwy i Estonii
Ukraina 2019–2022	Agresja Rosji na Ukrainie; Zmiana w przywództwie Ukrainy	Silna orientacja pronijna i euroatlantycka	Kontynuacja celu: przybliżyć Ukrainę do NATO i UE

Podsumowując, zaznaczyć należy, że Nausėda nie dążył do zasadniczych zmian w polityce zagranicznej Litwy, chociaż nastąpiła pewna relokacja niektórych priorytetów i celów strategicznych. W większości przypadków zmiany zaszły na poziomie dostosowawczym programu. W litewskiej polityce zagranicznej w latach 2019–2022 pojawiło się kilka kwestii i priorytetów opartych na orientacji pronijnej i euroatlantyckiej. Niektóre mają swoją kontynuację do dzisiaj: kierunek wobec państw regionu bałtyckiego i Partnerstwa Wschodniego. Wzmocnienie relacji z Polską i Tajwanem można uznać za relatywnie nowy priorytet, który

jest postrzegany jako przejście do partnerstwa strategicznego (nowej jakości). Kolejną zmianą jest dość znaczne zamrożenie relacji z Białorusią i Chinami w latach 2020–2022. Utrzymała się również tradycyjna orientacja proamerykańska.

Okoliczności wewnętrzne i niestabilne otoczenie międzynarodowe w latach 2021–2022 dają prezydentowi większą swobodę działania. Umożliwia to Nausėdzie przyjęcie inicjatywy w polityce zagranicznej i ugruntowanie swojej pozycji na oficjalnych stanowiskach (m.in. poprzez reprezentację w Radzie Europejskiej, na szczytach NATO i UE). Wojna na Ukrainie i większa niestabilność geopolityczna otoczenia międzynarodowego skłania Nausėdę do poszukiwania efektywnych rozwiązań w polityce zagranicznej, poprzez jeszcze głębszą współpracę z Polską i pozostałymi państwami regionu.

Dynamika wydarzeń w otoczeniu bezpieczeństwa Litwy dała Nausėdzie swobodę manewrowania w stosunkach z USA. Agresja rosyjska na Ukrainę zmusiła Nausėdę do wywierania presji dyplomatycznej na Bidena w celu zwrócenia szczególnej uwagi na bezpieczeństwo narodowe Litwy i całego regionu.

Międzynarodowe warunki zmieniły się kardynalnie w latach 2021–2022 i znacznie zawęziły zakres wyborów politycznych Nausėdy. Hybrydowy atak reżimu białoruskiego na Litwę i Polskę oraz inwazja Rosji na Ukrainę spowodowały, że niwelowanie zagrożenia ze strony Rosji i Białorusi znalazło się na czele priorytetów Nausėdy w obszarze bezpieczeństwa. W związku z tym Nausėda skoncentrował się – podobnie jak jego poprzednik – na celach bezpieczeństwa narodowego, jak i całego regionu: zwrócenie większej uwagi USA, zwiększenie budżetu obronnego, zapewnienie gwarancji bezpieczeństwa NATO poprzez domaganie się zwielokrotnienia stacjonujących wojsk NATO w państwach bałtyckich, znalezienie nowych partnerów bezpieczeństwa, zacieśnienie współpracy w regionie bałtyckim, inicjowanie i organizowanie regularnych spotkań liderów trzech państw bałtyckich i Ukrainy a także koordynację współpracy regionalnej na najwyższym szczeblu. W okresie kadencji Nausėdy zmiany w polityce zagranicznej oznaczały powrót do fundamentalnych priorytetów politycznych państwa za czasów kadencji Grybauskaitė.

Polityka zagraniczna to ta dziedzina, w której od głowy państwa Litwy najbardziej oczekiwana jest wyrazista obecność, stawiająca prezydenta w centrum uwagi. Nausėda, który objął urząd w lipcu 2019 r. – mimo niewielkiego doświadczenia politycznego – w wyniku zmian w otoczeniu

międzynarodowym i po pandemicznych wydarzeniach, znacząco zaktywizował swoją działalność, przyjmując aktywną rolę i wywierając wpływ na kształtowanie litewskiej polityki zagranicznej.

Bibliografia

- Andriulevičiūtė V., Lopata R. (2015), *Nie rozwiniemy patriotyzmu grożąc*, 15min.lt, <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/raimundas-lopata-gasdindami-gresme-patriotizmo-neisugdysime-56-497507>.
- Antanavičius U. (2018), *G. Nausėda prakalbo apie santykius su Rusija: jie įmanomi, nors aplinkybės ir sunkios*, 15min.lt, <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-nauseda-prakalbo-apie-santykius-su-rusija-jie-imanomi-nors-aplinkybes-ir-sunkios-56-1058586?copied>.
- Axelrod R. (1976), *Structure of Decision: The Cognitive Maps of Political Elites*, Princeton University Press, Princeton.
- Balčiūnas A. (2020), *Latvijos ambasadorius – apie Baltijos šalių konkurenciją ir už ką šiandien ploja Lietuvai*, <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1143486/latvijos-ambasadorius-apie-baltijos-saliu-konkurencija-ir-uz-ka-siandien-ploja-lietuvai>.
- Baumgartner F. R., Jones B. D. (2009), *Agendas and Instability in American Politics*, Chicago.
- Berg E., Ehin P. (2009), *Identity and Foreign Policy Baltic–Russian Relations and European Integration*, Farnham, Ashgate.
- Blavoukos S., Bourantonis D. (2014), *Identifying Parameters of Foreign Policy Change: An Eclectic Approach*, „Cooperation and Conflict” 49(4), s. 483–500, DOI: 10.1177/0010836713517568.
- BNS (2011), *Latvijos politologas: Baltijos šalių santykius su Rusija šiuo metu galima vertinti kaip gerus*, <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/latvijos-politologas-baltijos-saliu-santykius-su-rusija-siuo-metu-galima-vertinti-kaip-gerus-57-153234?copied>.
- BNS (2021), *G. Nausėda spotkalį su J. Bidenem. O co poprosił prezydent Litwy?*, <https://wilno.tvp.pl/54335363/g-nausda-spotkal-sie-z-j-bidenem-o-co-poprosil-prezydent-litwy>.
- Broga K. (2022), *G. Nausėda: Lietuva laikysis ryžtingos pozicijos ginčiuose su Kinija ir Baltarusija*, Etaplus.lt, <https://www.etaplus.lt/g-nauseda-lietuva-laikysis-ryztingos-pozicijos-gincuose-su-kinija-ir-baltarusija>.
- Brummer K., Hudson V. M. (2015), *Foreign Policy Analysis: Beyond North America*, Lynne Rienner, Boulder.
- Bučys J. (2021), *Litwa przystąpiła do Funduszu Inwestycyjnego Inicjatywy Trójomorza*, <https://wilno.tvp.pl/52097172/litwa-przystapila-do-funduszu-inwestycyjnego-inicjatywy-trojmorza>.

- Carlsnaes W. (1992), *The Agency–structure Problem in Foreign Policy Analysis*, “International Studies Quarterly” 36(1), s. 245–270, DOI:10.2307/2600772 [Crossref, Google Scholar].
- Carlsnaes W. (1993), *On Analysing the Dynamics of Foreign Policy Change: A Critique and Reconceptualization*, “Cooperation and Conflict” 28(5), s. 5–30, DOI: 10.1177/0010836793028001001 [Crossref, Google Scholar].
- Carlsnaes W. (1994), *In Lieu of a Conclusion: Compatibility and the Agency–structure Issue in Foreign Policy Analysis*, w: *European Foreign Policy: The EC and Changing Perspectives in Europe*, edited by W. Carlsnaes, S. Smith, s. 274–287, Sage London [Google Scholar].
- Carlsnaes W. (2007), *How Should We Study the Foreign Policies of Small European States?*, “Nação E Defesa”, 3rd Ser. 118, s. 7–20.
- de Rivera J. H. (1968), *The Psychological Dimension of Foreign Policy*, Merrill, Columbus.
- Drabczuk M. (2021), *Trójkąt Lubelski wobec eskalacji żądań Rosji*, Instytut Europy Środkowej, nr 488(185).
- Dudzińska K. (2019), *Znaczenie wyborów prezydenckich na Litwie dla jej polityki zagranicznej*, https://pism.pl/publikacje/Znaczenie_wybor_w_prezydenckich_na_Litwie_dla_jej_polityki_zagranicznej.
- Elman C., *Introduction. Appraising balance of power theory*, w: *Realism and the Balancing of Power: A New Debate*, red. J. A. Vasquez, C. Elman, Pearson Education, Inc., New Jersey, P. 1–23(5–7).
- Eriksonas L. (2021), *Lithuania external relations briefing: An outlook of Lithuania's value-based foreign policy*, China-CEE Institute, vol. 36, nr 4 (LT).
- Forsal.pl (2022), *Litwa uniezależniła się od rosyjskiego gazu. „My możemy, to i reszta Europy może”*, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/8401780,litwa-uniezaleznila-sie-od-rosyjskiego-gazu-reszta-europy-tez-moze.html>.
- Gaučaitė M. (2020), *Nausėda: ES yra apsisprendusi taikyti sankcijas Baltarusijos pareigūnams*, LRT.lt, BNS, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1215135/stebekite-tiesiogiai-nausedos-komentarai-po-europos-vadovu-tarybos>.
- GAZ-SYSTEM (2020), *Nowy interkonektor gazowy Polska–Litwa od 1 maja przesyła gaz do Polski*, <https://www.gaz-system.pl/pl/dla-mediow/komunikaty-prasowe/2022/maj/05-05-2022-gaz-system-nowy-interkonektor-gazowy-polska-litwa-od-1-maja-przesyla-gaz-do-polski.html>.
- Gelūnas I. (2022), *Prezydent Litwy wezwał do poprawienia nazwy tajwańskiego biura*, BNS, <https://wilno.tvp.pl/58168248/prezydent-litwy-wezwal-do-poprawienia-nazwy-tajwanskiego-biura>.
- Giddens A. (1981), *A Contemporary Critique of Historical Materialism*, vol. 1: *Power, Property and the State*, University of California Press, Berkeley [Crossref, Google Scholar].
- Giddens A. (1986), *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*, University of California Press, Berkeley.

- Gricius A., Paulauskas K. (2004), *Europos Sąjungos bendroji užsienio ir saugumo politika ir Lietuva*, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, Lietuvos karo akademija, Vilnius, s. 78.
- Gritėnas T. (2017), *Lietuvos ir Estijos santykiai: nuo išvadinimo kvailiais iki bendrų grėsmių ir sprendimų*, <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/lietuvos-ir-estijos-santykiai-bendros-problemos-bet-skirtingi-iprociai-57-808950>.
- Gustavsson J. (1999), *How Should We Study Foreign Policy Change?*, “Cooperation and Conflict” 34(1), s. 73–95, DOI: 10.1177/00108369921961780.
- Hermann C. F. (1990), *Changing Course: When Governments Choose to Redirect Foreign Policy*, “International Studies Quarterly” 34(1), s. 3–21, DOI: 10.2307/2600403.
- Hermann M. G. (1977), *A Psychological Examination of Political Leaders*, Free Press, New York [Google Scholar].
- Hermann M. G. (1980), *Explaining Foreign Policy Behavior Using Personal Characteristics of Political Leaders*, “International Studies Quarterly” 24, s. 7–46, DOI: 10.2307/2600126.
- Hermann M. G. (1986), *Political Psychology: Contemporary Issues and Problems*, Jossey-Bass, San Francisco [Google Scholar].
- Hermann M. G. (2005), *Assessing Leadership Style: Trait Analysis*, w: *The Psychological Assessment of Political Leaders: With Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton*, edited by J. M. Post, s. 178–212, University of Michigan Press, Dearborn [Google Scholar].
- Hermann M. G., Callahan P., Brady L. (1982), *Describing Foreign Policy Behavior*, Sage, Beverly Hills [Google Scholar].
- Hermann M. G., Hagan J. D. (2001), *Leaders, Groups, and Coalitions: Understanding the People and Processes in Foreign Policymaking*, Blackwell, London [Google Scholar].
- Hermann M. G., Preston T., Korany B., Shaw T. M. (2001), *Who Leads Matters: The Effects of Powerful Individuals*, “International Studies Review” 3(2), s. 83–131, DOI: 10.1111/1521-9488.00235.
- Herrmann R. K. (2017), *How Attachments to the Nation Shape Beliefs about the World: A Theory of Motivated Reasoning*, “International Organization” 71 (Supplement S1), s. 61–84, DOI: 10.1017/S0020818316000382 [Crossref, Google Scholar].
- Holsti O. R. (1967), *Cognitive Dynamics and Images of the Enemy*, “Journal of International Affairs” 21, s. 16–39.
- Hudson V. M. (2005), *Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations*, “Foreign Policy Analysis”, nr 1, s. 1–30, DOI: 10.1111/j.1743-8594.2005.00001.x [Crossref, Web of Science®, Google Scholar].
- Hudson V. M., Day B. S. (2019), *Foreign Policy Analysis: Classic and Contemporary Theory*, 3rd ed., Rowman & Littlefield, Lanham.

- Hyndle-Hussein J. (2019), *Nausėda prezidentem Litwy*, Center for Eastern Studies, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2019-05-28/nauseda-prezydentem-litwy>.
- Jakubauskas R. (2020), *Gitanas Nausėda: Kinijos klausimas dėl karo Ukrainoje lieka aktualus*, BNS, https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/gitanas-nauseda-kinijos-klausimas-del-karo-ukrainoje-lieka-aktualus-56-1658218?fbclid=IwAR2eVISlw_QCKa1Zo4GBkPzauDMjnRZRj5EwL8QaBN-xy0dMCO-4RVhe5aU&copied.
- Jakučionis S. (2019), *Šimonytė: Siūlyčiau nepasmerkti JAV dėl Golano Aukštumų*, DELFI Žinios, <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/simonyte-siulyciau-nepasmerkti-jav-del-golano-aukstumu.d?id=80845255>.
- Janeliūnas T. (2019), *The President's Influence on the Formation of Lithuanian Foreign Policy: A Shift of the Power Center During Grybauskaitė's Term*, <https://www.journals.vu.lt/politologija/article/download/13332/12250/19268>.
- Janeliūnas T. (2021), *Changes and adjustment in the foreign policy of Lithuania during Dalia Grybauskaitė's presidency*, "Journal of Baltic Studies", 52:2, s. 221–244, DOI: 10.1080/01629778.2021.1876120.
- Jasina Ł. (2019), *Ekspert: Litwa sygnalizuje, że Polska jest jej najważniejszym partnerem*, <https://polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/2342404,Ekspert-Litwa-sygnalizuje-ze-Polska-jest-jej-najwazniejszym-partnerem>.
- Jonavičius L. (2017), *Interview by the author*, 4 July 2017.
- Jonavičius L. (2021), *Geopolitical Projections of New Lithuanian Foreign Policy*, "Foreign Policy Analysis of a Baltic State: Lithuania and 'Grybauskaitė Doctrine'" 17, s. 15–40.
- Jones B. D., Sulkin T., Larsen H. A. (2003), *Policy Punctuations in American Political Institutions*, „American Political Science Review”, vol. 97, nr 1, s. 151–169.
- Kalinskas J. (2021), *G. Nausėda: Ochrona granic zewnętrznych jest sprawą całej UE*, BNS, <https://wilno.tvp.pl/55183853/g-nausda-ochrona-granic-zewnetrznych-jest-sprawa-calej-ue>.
- Kasińska-Metryka A. (2012), *Psychologiczne uwarunkowania przywództwa politycznego. Osobowość polityczna i jej wpływ na procesy decyzyjne*, „Krakowskie Studia Małopolskie”, nr 17, s. 280–288.
- Kojala L., Ivanauskas V. (2015), *Lithuanian Eastern Policy 2004–2014: The Role Theory Approach*, "Lithuanian Foreign Policy Review", nr 32, s. 49–72.
- Kozłowski P. (2022), *UE zatwierdziła 170 mln euro na projekty synchronizacji państw bałtyckich*, <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8343971,synchronizacja-panstwa-baltyckie-170-mln-euro.html>.
- Kozub-Karkut A. (2014), *Realizm neoklasycyzy: główne założenia i możliwości*, w: *Teoria realizmu w stosunkach międzynarodowych. Założenia i zastosowania badawcze*, red. E. Haliżak, J. Czaputowicz, Warszawa, s. 43–55.
- Krupavičius A. (2008), *Semi-Presidentialism in Lithuania: Origins, Development and Challenges*, w: *Semi-Presidentialism in Central and Eastern Europe*, red. R. Elgie, S. Moestrup, Manchester University Press, Manchester.

- Kuczyńska-Zonik A. (2019), *Partnerstwo Wschodnie jako kluczowy element polityki zagranicznej państw bałtyckich*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej”, z. 2, s. 137–153, DOI: <https://doi.org/10.36874/RIESW.2019.2.5>.
- Kuczyńska-Zonik A., Gołębiowska M. (2022), *Pogromca smoków. Krajowe i międzynarodowe konsekwencje sporu Litwy z Chinami*, Instytut Europy Środkowej, nr 499.
- Kurier Wileński (2021), *Przyszłe relacje Litwy z nowym prezydentem USA*, <https://kurierwilenski.lt/2021/01/08/przyszle-relacje-litwy-z-nowym-prezydentem-usa/>.
- Laurinavičius Č., Sirutavičius V., Lopata R. (2009), *Kritinis Požiūris į Lietuvos Užsienio Politiką: Kas Pasikeitė Nuo Augustino Voldemaro Laikų?*, „Politologija” 54, s. 91–122, DOI: 10.15388/Polit.2009.2.8411.
- Levickytė P. (2019), *Dane z lutego 2019 r.*, <https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/politika/apklauso-pilieciai-labiausiai-pasitikiprezidente-d-grybauskait-906652>.
- Lopata R., Statkus N. (2006), *Imperijos, pasaulio tvarka ir mašosios valstybės*, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga”, Lietuvos karo akademija, Vilnius.
- Miniutaitė G. (2005), *Search for Identity in Modern Foreign Policy of Lithuania: Between the Northern and Eastern Dimensions?*, “Lithuanian Annual Strategic Review” 2004, s. 69–84, DOI: 10.47459/lasr.2005.3.3.
- Miniutaitė G. (2006), *Europos Normatyvinė Galia Ir Lietuvos Užsienio Politika*, “Politologija” 43, s. 3–19.
- Morin J. F., Paquin J. (2018), *Foreign Policy Analysis: A Toolbox*, Palgrave Macmillan, Cham.
- Motieka E., Statkus N., Daniliauskas J. (2005), *Globali geopolitinė raida ir Lietuvos užsienio politikos galimybės*, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga” 2004, Lietuvos karo akademija, Vilnius, s. 39–80.
- Nekrašas E. (2004), *Lithuanian Foreign Policy: Concepts, Achievements and Predicaments*, “Lithuanian Foreign Policy Review”, nr 13–14, s. 28–35.
- Nekrašas E. (2009), *Kritiški Pamąstymai Apie Lietuvos Užsienio Politiką*, “Politologija” 54, s. 123–142, DOI: 10.15388/Polit.2009.2.8412.
- Parisi E. R. (2008), *Definiendo a la psicología política*, “Boletín (Sociedad de Psicología del Uruguay. En línea)”, (46), s. 20–38.
- Park A., Jakstaite-Confortola G. (2021), *Small State Status-Seeking: Lithuania's Foreign Policy Status Aspirations*, “Europe-Asia Studies”, 73:7, s. 1279–1302, DOI: 10.1080/09668136.2021.1919291.
- Patomäki H. (2013), *Agency, Structures and Time: From Atemporal Ontologies to Explicit Geo-historical Hypotheses and Anticipation of Global Democracy*, w: *Rethinking Foreign Policy*, edited by F. Bynander, S. Guzzini, s. 45–58, Routledge, New York.

- Paulauskas K. (2006), *The Baltics: from nation states to member states: rethinking Russia, revamping the region, reappraising the EU*, EU-ISS Occasional Paper, atiduotas spaudai.
- Plikūnė D. (2019), *Nausėda – už dialogą su Baltarusija, bet įvardijo ir raudonas linijas*, Delfi.lt, <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nauseda-uz-dialoga-su-baltarusija-bet-ivardijo-ir-raudonas-linijas.d?id=82825845>.
- Plikūnė D. (2022), *Dėl santykių su Kinija Nausėda imasi veiksmų*, Delfi.lt, <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/del-santykiu-su-kinija-nauseda-imasi-veiksmu.d?id=89172015>.
- Policy Dynamics* (2002), red. F. R. Baumgartner, B. D. Jones, Chicago.
- Prezidento komunikacijos grupė (2019), *Prezidentas telefonu kalbėjosi su Ukrainos vadovu Volodymyru Zelenskiu*, <https://www.lrp.lt/lt/prezidentas-telefonu-kalbėjosi-su-ukrainos-vadovu-v-zelenskiu/32832>.
- Prezidento komunikacijos grupė (2020), *Lietuvos vadovas subūrė 7 šalių koaliciją demokratiškai išrinktai Moldovos Prezidentei paremti*, <https://www.lrp.lt/lt/lietuvos-vadovas-subure-7-saliu-koalicija-demokratickai-isrinktai-moldovos-prezidentei-paremti/35299>.
- Przegląd Bałtycki (2019), *Eduardas Borisovas: Pracując wspólnie łatwiej jest rozwiązać problemy*, <https://przegladbaltycki.pl/10268,eduardas-borisovas-pracujac-wspolnie-latwiej-jest-rozwiazac-problemy.html>.
- Przychodniak M. (2021), *Retorsje i prorosyjska retoryka – reakcja ChRL na zmianę polityki Litwy*, PISM, nr 191.
- Radczenko A. (2020), *Nausėda: Mam nadzieję, że Biden będzie nadal zwracał uwagę na bezpieczeństwo państw bałtyckich*, <https://wilno.tvp.pl/50723986/nauseda-mam-nadzieje-ze-biden-bedzie-nadal-zwracał-uwage-na-bezpieczenstwo-panstw-baltyckich>.
- Raś K. (2020), *Koniec ostrożnej przyjaźni Litwy z Białorusią*, Polish Institute of International Affairs, nr 205 (2137), <https://pism.pl/upload/images/artykuly/ff4430f7-5d41-426d-b517-0af375e0a9c0//1602152835665.pdf>
- Regionu naujienos (2021), *Prezidentas dalyvavo pirmajame „Liublino trikampio” susitikime*, https://www.regionunaujienos.lt/prezidentas-dalyvavo-pirmajame-e-liublino-trikampio-susitikime/?fbclid=IwAR1dl9kU9Vff__cA3d9jnT2T1-2qSetw7ESj30nxoq1_mpP83gdXJZC9y8h3M.
- Ripley B. (1993), *Psychology, Foreign Policy, and International Relations Theory*, “Political Psychology” 14(3), s. 403–416, DOI: 10.2307/3791705.
- Rosati J. A. (1994), *Cycles in Foreign Policy Restructuring: The Politics of Continuity and Change in US Foreign Policy*, w: *Foreign Policy Restructuring: How Governments Respond to Global Change*, edited by J. A. Rosati, J. D. Hagan, M. W. Samson, s. 221–261, University of South Carolina Press, Columbia.
- Sewell W. H. Jr. (1992), *A Theory of Structure: Duality, Agency, and Transformation*, “American Journal of Sociology” 98(1), s. 1–29, DOI: 10.1086/229967.

- Šleivyte J. (2009), *Russia's European Agenda and the Baltic States*, Routledge, London.
- Societal Security. Inclusion-Exclusion Dilemma. A portrait of the Russian-speaking community in Latvia* (2016), red. Ž. Ozolina, Zinātnē Publishers.
- Statkus N., Paulauskas K. (2006), *Lietuvos Užsienio Politika Tarptautinių Santykių Teorijų Ir Praktikos Kryžkelėje*, „Politologija” 42, s. 12–61.
- Sterling-Folker J. (1997), *Realist Environment, Liberal Process and Domestic-Level Variables*, “International Studies Quarterly”, vol. 41, nr 1, s. 7.
- The White House (2022), *Remarks by Vice President Harris, President Levits of Latvia, President Nausėda of Lithuania, and Prime Minister Kallas of Estonia Before Multilateral Meeting*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/18/remarks-by-vice-president-harris-president-levits-of-latvia-president-nauseda-of-lithuania-and-prime-minister-kallas-of-estonia-before-multilateral-meeting/?fbclid=IwAR2epoU2Qx3Lbv62zMgwZ8kcKBOyN-FUZECUF3eTWhmz3b27moDq40imiTE>.
- Thies C. G. (2018), *The Oxford Encyclopedia of Foreign Policy Analysis*, Oxford University Press, New York.
- TVP Wilno (2022), *G. Nausėda: Musimy pomóc Ukrainie bez bezpośredniej konfrontacji wojskowej*, <https://wilno.tvp.pl/59031607/g-nausda-musimy-pomoc-ukrainie-bez-bezposredniej-konfrontacji-wojskowej>.
- TVP Wilno (2022), *G. Nausėda: Większość obiecanych przez USA żołnierzy już na Litwie*, <https://wilno.tvp.pl/59118032/g-nausda-wiekszosc-obiecanych-przez-usa-zolnierzy-juz-na-litwie>.
- TVP Wino (2021), *Szczyt NATO: dobry i owocny dla Litwy*, <https://wilno.tvp.pl/54354499/szczyt-nato-dobry-i-owocny-dla-litwy>.
- Verba S. (1969), *Assumptions of Rationality and Non-rationality in Models of the International System*, w: *International Politics and Foreign Policy*, edited by J. N. Rosenau, s. 217–231, Free Press, New York.
- Verslo Žinios (2019), *G. Nausėda pristatė užsienio politikos programą: 10 svarbiausių citatų*, <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2019/03/15/g-nauseda-pristate-uzsienio-politikos-programa-10-svarbiausiu-citatu>.
- Verslo Žinios (2022), *G. Nausėda pasirašė įstatymą dėl lotyniškų raidžių naudojimo dokumentuose*, <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2022/01/25/g-nauseda-pasirase-istatyma-del-lotynysku-raidziu-naudojimo-dokumentuose#ixzz7WK-DQXJj4>.
- Vilpišauskas R. (2013), *Lithuanian Foreign Policy since EU Accession: Torn between History and Interdependence*, w: *The New Member States and the European Union Foreign Policy and Europeanization*, edited by M. Baun, D. Marek, s. 127–142, Routledge, London.
- Vilson M. (2015), *The Foreign Policy of the Baltic States and the Ukrainian Crisis: A Case of Europeanization?*, “New Perspectives”, 23, 2.

- Walker S. G., Malici A., Schafer M. (2011), *Rethinking Foreign Policy Analysis: States, Leaders, and the Microfoundations of Behavioral International Relations*, Routledge, London.
- Waltz K. N. (2010), *Struktura teorii stosunków międzynarodowych*, przeł. R. Włoch, Scholar, Warszawa.
- Welch D. (2005), *Painful Choices: A Theory of Foreign Policy Change*, Princeton University Press, Princeton.
- Wilczewskim D. (2019), *Główne tematy kampanii prezydenckiej na Litwie*, Instytut Europy Środkowej, nr 17 (17.2019), <https://ies.lublin.pl/komentarze/glowne-tematy-kampanii-prezydenckiej-na-litwie/>.
- Wilnoteka.lt (2020), *Prezydent Nausėda liczy na większą uwagę USA ws. bezpieczeństwa państw bałtyckich*, <http://www.wilnoteka.lt/artykul/prezydent-nauseda-liczy-na-wieksza-uwage-usa-ws-bezpieczenstwa-panstw-baltyckich>.
- Wordliczek Ł. (2013), *Polityka zagraniczna pierwszych czterech lat prezydentury Baracka Obamy. Kontynuacja czy zmiana?*, „Politeja” 1(23), s. 129–153, DOI: 10.12797/Politeja.10.2013.23.07.

Foreign Policy of the President of Lithuania – Gintautas Nausėda in 2019–2022. Continuation or Change?

Summary

The article aims to analyze the foreign policy pursued by the President of the Republic of Lithuania, Gintautas Nausėda, in 2019–2022, and attempts to assess the main directions of its activities in this aspect. The analysis aims to answer the question whether the foreign policy pursued by the Lithuanian president is a continuation of his predecessor's policy or a change in the chosen directions (and if so – to what extent). The theoretical basis of the research is the Gustavsson model based on the analysis of various stages of changes in foreign policy.

Key words: Nausėda, Grybauskaitė, president, foreign policy, security, Lithuania